

ሐሶት፡ ጥልመትን ምትላልን

ከም ጥበብ ፖለቲካ

10 መስከረም 2022

ጃንዳ ወያነ፡ ብፈደራል መንግስቲ ኢትዮጵያ ንኣሳልጦ ሰብኣዊ ረድኤት ተባሂሉ እተኣወጀ “ቀዋሚ ምቁራጽ ተኸ-ስ” (permanent truce) ባዕሉ ኣፍሪሱ ከብቅዕ፡ ንመንግስቲ ኢትዮጵያ ብስልጠጣ ወንጂሉ፡ ንሳልሳይ ጊዜ ሓድሽ ናይ ኩናት ዕንደራ ብ24 ነሐሴ ከምዝወልዐ ዝዝከርዮ። ባህርይ ናይቲ ጃንዳን ኣሳሰይቲን ንዝፈልጥ፡ እዚ ሓድሽን ዘገርምን ኣይኮነን።

ጃንዳ ወያነን ኣሳሰይቲን፡ ሐሶት፡ ጥልመትን ምትላልን ፖለቲካዊ ባህሎምዮ። ዓሚ ሰነ፡ መንግስቲ ኢትዮጵያ፡ በይናዊ ተኹሲ ናይ ምቁራጽ ስጉምቲ ኣብ ዝወሰደሉ፡ ወያነ ከም ድኻም ወሲዱ፡ ገዢ ሓይሊ ኣኸቲቱ ክሳብ ሰሜን ሸዋ ምብጽሑ ዝዝከርዮ። ኣሸቀልቱ ድማ፡ “ጂኖሳይድ” ብዝብል ጠቕነ፡ ኣእዛን ከደንቀሩ ከምዘይጸንሑ፡ ብዘይ ሕንክት ግልብጥ ኢሎም፡ ንዓቕሚ ወያነ ምሒር እናጋነኑ ናይ ደስ-ደስ ክጭፍሩ፡ ኢትዮጵያ ከቢድ ሓደጋ ከም ዘንጸላለዋ ኣምሲሎም ድማ፡ ዲፕሎማሲኛታት ካብ ኣዲስ-አበባ ክወጹ መናፍሕ ፕሮፓጋንዳ ከድምቑ ተራእዮም።

ንድሕሪት እናተመልሰካ ዝኸሪ ምስ ዝብርበር፡ ብዛዕባ ሐሶት፡ ጥልመትን ምትላልን ወያነን ኣሳሰይቲን ብዙሕ ምባል ይከኣልዮ። ቀቅድሚ ናይ ሕዳር 2020 ቀዳማይ ዕንደራ ወያነ፡ እቲ ጃንዳ ነጋሪት ኩናት ኣብ ዝድስቕሉ ዝኸበረ፡ ንህዝቢ ኢትዮጵያ ዝወከሉ፡ መራሕቲ ሃይማኖት፡ ዓበይቲ ዓዲ፡ ህቡባት ሰባት፡ እንተላይ ኣደታት ናብ መቐለ ብምኻድ፡ ንሰላም ምምሕጻኖም ኣይርሳዕን። መራሕቲ ጃንዳ ወያነ ግን፡ ብብድዕ መሊሶሞም። ኣዳኸርቲ ናይቲ ጃንዳ ድማ፤ ብፍላይ ኣብ ማሕበራዊ ሜዲያ፡ “ኩናት ንህዝቢ ትግራይ ባህላዊ

ጸወታዊ” እናበሉ ብዙድንጽ ፈኸራን ጃህራን፡ ንህዝቢ ትግራይ አታሊሎም ግዳይ ንምግባር ምሒር ግዲሮም።

አብ ወርሒ ጥሪ 2019፡ ፕረዚደንት ኢሳይያስ አፈወርቂ፡ ብኢጋጣሚ ጽንብል ምኽፋት ዶብ ኤርትራን ኢትዮጵያን፡ አብ ኦምሓጀር ምስ መራሒ ናይታ ጃንዳ ንሓጺር ህሞት አብ ዝተራኸበሉ፡ “ስለምንታይ ንኡናት ትዳለዉ አለኹም? ንህዝቢ ትግራይ ብናይ ጀሆ ስምዒት ምርስሳንክ ንምንታይ አድለዩ?” ኢሉዎ ምንባሩ ዝገከርዮ። ወያነ ግን ነቲ ምዕዶ እዝኒ አይሃቦን። አብ ትሕቲ ሰላማዊ ሃዋህው፡ ፖለቲካዊ ባይታ ከምዘይበሉ ገምጊሙ፡ ጽዑቕ ምድላዎት ድሕሪ ምግባር ድማ፡ ዝተፈብረኸ ናይ ሓሶት ዜና ብምግባር፡ ንፈደራላዊ ሰራዊት ኢትዮጵያ ሓደጋ ወዲቕዎ።

አብ አእምሮ ጃንዳ ወያነን አሸቀልቱን፡ አብ ትሕቲ ዕብለላኦም እንተዘይኮይኑ፡ ብሰላምን ሓድሕዳዊ ምክብባርን ብሓባር ምንብባር ቦታ የብሉን። አብ 2018፡ መንግስቲ ኢትዮጵያ፡ ስምምዕ አልጀርስ ብዘይቅድመ-ኩነት ክትግበር ብምውሳኑ፡ ምስ ኤርትራ ሰላምን ምሕዝነትን ንምፍጣር አብ ዝተበገሰሉ፡ ድምጺ ሰላም ዘባህረሮ ወያነ፡ ንህዝቢ ትግራይ፡ ጸረ-ሰላም ናይ ተቓውሞ ሰልፊ ኪገብሩ የገድዶም ምንባሩ አይርሳዕን።

ብመሰረቱ፡ ህዝብታት ኤርትራን ኢትዮጵያን ን20 ዓመታት ዝአክል፡ አብ ከቢድ ኩነተ-ተጻብኦ ክጽመዱ ዘሰገደደ፡ ናይ ወያነን አውሓስቲ ሰላም ተባሂሎም አብ ውዕል አልጀርስ ክታሞም ዘንበሩ አሳሰይቱን ጥልመትዮ። ይግባይ ዘይብሃሎ ናይ መወዳእታን ቀያዲን ብይን ክወሃብ ተሰማሚዖም ከብቅዑ፡ ብ13 ሚያዝያ 2002 ብይን ምስ ተዋህበ፡ ዝአተወዎ ውዕል ጠሊሞም፡ ነቲ ጉዳይ ካብ ሕጋዊ ሓዲድ ንምንድልሃጹ ዘይፈንቀልዎ እምኒ አይነበረን። ወያነ አብ መስከረም 2003 ነቲ ብይን “ዘይሕጋዊ፡ ዘይሓላፍነታውን ዘይቅነዕን” ኢሉ ብምግላጽ፡ ባይቶ ጸጥታ “አማራጺ አልያ” ከናዲ አብ ዝሓተተሉ፡ “ተጣብቕቲ ግዝአተ ሕጊ ኢና” በሃልቲ አሸቀልቱ፡ ብመሰረት ስምምዕ አልጀርስን ዓንቀጽ 7 ቻርተር ሕቡራት ሃገራትን፡ አብ ልዕሊ ስርዓት ወያነ ዝግብእ ስጉምቲታት አብ ክንዲ ምውሳድ፡ ብዘይ ሕንክት ነዚ ቅሉዕ ግህሰት ሕጊ ከሳሰዩ እዮም ተራእዮም። ሕሉፍ ሓሊፎም፡ ብይን ኮምሽን ዶብ ዳግም ተኸለሱ፡ ዓቢ ክፋል ካብቲ ዘሰሓሕብ ግዝአት ንወያነ ክምጦ፡ ብዙሕ ሃሊኹም።

ኤርትራ አብ 1993 ብህዝባዊ ረፈረንዱም ናጽነታን ልኡላውነታን ዕላዊ አብ ዘገበረትሉ ጽንብል፡ “ቁስልኹም አይትሕከኹ” ክብል ንይምሰል ጸውዒት ሰላማዊ ምንብባር ዘቕረበ ወያነ፡ ነዊሕ ከይጸንሐ ዘይናቱ መሬት ክጥርር፡ አብ ዶባት ንዝነበሩ ኤርትራውያን ከጋፍዕን ካብ መረብቶም ከሳጉግንዮ ጀሚሩ። ነቲ ጸገም ንምፍታሕ ብወገን መንግስቲ ኤርትራ ዝተገብረ ዘይተሓለለ ጸዕሪ ድማ፡ አኼባታት ብምጥላም ኮነ፡ ብዝተፈላለዩ ናይ ምትላል ሜላ ብምብርዓን፡ አብ መወዳእታ፡ ስልጣነይ አደልዲለ ምስ በለ፡ ወክልቲ

ኤርትራ፡ ነቲ ጉዳይ ብሰላም ንምፍታሕ፡ ብቆጸራ-አም መሰረት ኣዲስ-አበባ ኣብ ዝነበርሉ እዋን፡ ኩናት ብወግዒ ኣዊጁን ወለዑን።

ብዛዕባ ጥልመት ወያነን ኣሳሰይቱን መዘኻኸሪ ንምቕራብ ድኣምበር፡ ፈትሊ ዝርዝራቱ ነዊሕዮ። ኣብ ሰነ 1998፡ ቀዳማይ ወራር ወያነ፡ ሓይሊ ኣየር ኢትዮጵያ ኣስመራ ድሕሪ ምድብዳቡ፡ ሓይሊ ኣየር ኤርትራ ቅልጡፍ ናይ ግብረ መልሲ ስጉምቲ ምስ ወሰደ፡ ናይ ሽዑ ፕረዚደንት ኣመሪካ ቢል ክሊንተን፡ ስምምዕ ምቁራጽ መጥቃዕቲ ኣየር (ሞራተርየም) ክግበር ምእማሙ ኣይርሳዕን። ሽዑ መንግስቲ ኤርትራ፡ ኣጠቓላሊ ስምምዕ ምቁራጽ ተኹሲ ክግበር'ኳ እንተጸውዑ፡ ወያነ ኣይተቐበሎን። ነዚ ዕድል'ዚ ተጠቐሙ ድማ፡ ምዕጣቕ ዘመናዊያን ነፈርቲ ዘጠቓልል ዘድሊ ወተሃደራዊ ምድላዎት ድሕሪ ምግባር፡ “ነፈርቲ ውግእ ኤርትራ፡ ኣብ ዓዲ ግራት ደብዲበን” ዝብል ውጽእ ናይ ሓሶት ዜና ብምግባር፡ ነቲ ስምምዕ ጥሒሱ ንካልኣይ ወራር ነቐሉ። ኣብቲ ግዜ'ቲ ኣሸቀልቲ ወያነ፡ ስምምዕ ከምእተጣሕሰ እናፈለጡ፡ ብጨቕኡ ኣይበሉን። ዕላማ ናይቲ ግዝያዊ ምቁራጽ መጥቃዕቲ ኣየር ብቐንዱ፡ ንምድላው ዝኸውን ግዜ ንምርካብ ስለዝነበረ።

ኣብቲ ርሱን ናይ ኩናት እዋን (1998-2000)፡ ታሪኽ ዝሰነድ፡ ብወያነን ኣሸቀልቲን ዝተራእዩ ኣምሰሉነት፡ ጥልመትን ምትላልን ብዙሕዮ። ጃንዳ ወያነ፡ እማመ ሰላም ኣመሪካን ርዋንዳን “ተቐቢለዮ ኣለኹ” ምስ ዝብል መግለጺኡ፡ “ሰራዊት ኢትዮጵያ፡ ካብ ሎሚ መዓልቲ ጀሚሩ ኣብ ልዕሊ ኤርትራ ኣድላዩ ስጉምቲ ክወስድ ተኣዚዞ ኣሎ” ዝበለሉ ህሞት፡ ኣብ ግዜኡ ንብዙሓት ዘደንጸወዮ ነይሩ። ኣብቲ ዝቐጸለ መስርሕ ሽምግልና ዝነበረ ምትላላት'ውን ተቐጺሩ ዝውዳእ ኣይኮነን። ንኣብነት፡ ኣብ ነሐሴ 1999 ኣገባብ ትግባረ ባይታ ንስምምዕ ው.ሓ.አ. ዘነጸር “ቴክኒካዊ ቅጥዒታት” (Technical Arrangements) ዝተሰምዩ ሰነድ ናብ ክልቲኦም መንግስታት ቀሪቡ ነይሩ። ኣርቀቕቲ ናይቲ ስምምዕ፡ ማለት ወከልቲ ኣመሪካ፡ ሕብረት ኤውሮጳን ው.ሓ.አ.ን፡ “ፍጹም ክቕየርን ክመሓየሽን ዘይክእል” ንዝበልዎ ሰነድ፡ ወያነ ፈለማ ከም ኣመሉ ንይምሰል ከምዝተቐበሎ'ኳ እንተገለጸ፡ ምድላዎቱ ምስ ዛዘመ ነጸግዎ። ኣርቀቕቲ ናይቲ ሰነድን ኣሳለጥቲ ናይቲ መስርሕን ድማ፡ ንወዮ “ንምምሕያሽ ክፋት ኣይኮነን” ዝበልዎ ሰነድ፡ ድሕሪ ኣስታት 10 ኣዋርሕ፡ ርእይቶ ወያነ ኣብ ግምት ዘእተወ ምቕይያር ክግበረሉ፡ ንፍሉይ ልኡኽ ውድብ ሓድነት ኣፍሪቃ ክሓባብሉ ተራእዮም። እዚ ክኸውን ስለዘይከኣለ ድማ፡ ነቲ ወያነ ኣንቂዱ ዘበገሶ 3ይ ወራር ባብ ኣርሕዮም።

ካልእ ብዙሕ ኣብነታት ምቕራብ ምተኻእለ። ጥልመት፡ ምትላልን ሓሶትን፡ ንጃንዳ ወያነ ውሃ ዘበለ ፖለቲካዊ ጥበብዮ። ብሓሶት ዝኸድካዮ መገዲ ከኣ፡ መምለሲ ዘይብሉ መንገዲ ጥፍኣትዮ።